

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Egyúttal a Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklje-múzeum, Abony városi, alsó-fejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, belső-szolnokmegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegyei, gömörmegyei, hontmegyei, kolozsvári, maros-vásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márczius 15-iki állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Inczedy Sámuel nyúg. ezredes-elnök, Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök, Esterházy Miguel gr., Finály Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Miklós, Huszár Sándor br., Kövály László, Martin Lajos dr., Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN.

az ereklje-múzeum öre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

RENDES MUNKATÁRSÁK:

Alsó-Kubinból: Bulla György. **B-Hunyadról:** Gyarmathy Zsigmond, Gyarmathy Zsigmondné. **Beszterczéről:** Csernátoni Gyula dr. **Brassóból:** Baráczy Sándor, Koós Ferencz. **Bpestről:** Benedek Elek, Bethlen Miklós gr. id., Degré Alajos, Gelich Richárd, Hegedüs István dr., Helfy Ignác, Hentaller Lajos, Horváth Boldizsár, Jakab Elek, Jókai Mór, Károlyi Gábor gr., Kreith Béla gr., Pulszky Ferencz, Reiner Zsigmond dr., Szász Róbert, Szinnyey József id., Tisza László, Tokaji László, Torma Károly. **Csikszere-dából:** Benedek István. **Deésről:** Kádár József. **Hidvégről:** Nagy Sándor. **K-Vásárhelyről:** Balogh Vendel dr. **Kolozsvárról:** Bartha Miklós, Benel Ferencz, Deáky Albert, Ferenczy Zoltán dr., Gyalui Farkas dr., Hegyesy Vilmos, Hory Béla, Jékey Aladár, Kovács János, Lóvei Klára, Magyary Mihály, Márky Sándor dr., Máyer János, Sebesi Samu, Szádeczky Lajos dr., Veress Endre. **K. Weress Sándor. Losonczi-ról:** Kovács Sándor. **Lugosról:** Dengi János dr. **Maros-Bogátról:** Tokaji Irma. **M.-Vásárhelyről:** Imreh Sándor. **Nagybányáról:** Törökfalvi Pap Zsigmond. **Nagy-Sajórról:** Sebestyén József. **Nagyváradról:** Hegyesi Márton. **Nyiregyhá-záról:** Krudy Gyula. **Sátoralja-Ujhelyről:** Matolay Etele. **Sepsi-Szent-Györgyről:** Várkonyi Endre. **Székely-Udvarhelyről:** Ugron Gábor, Vajda Emil dr. **Székesfehérvárról:** dr. Éder József. **Alsó-Szovát:** Dézsi Mihály. **Tokajból:** Mezősy László. **Tordáról:** Borbély György, Ferenczy Ferencz. **Váczi-ról:** Fornét Kornél. **Vizaknáról:** Szentkatolnai Bakk Endre. **Rajzoló munkatárs:** Nagy Gyula tanár. **Fényképészek:** Dunky Ferencz, Dunky Kálmán.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hová a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklje-Múzeum helyiségében.

(Kolozsváriak előfizethetnek s hirdetések is adhatnak fel a kihordónál vagy pedig Böckel Károly főtéri s a Közművelődés-nyomda beltorda-útcaizületében.)

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Ára negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első számtól, megrendelhető. Díszes borítékba kötve az I. évf. ára 5 frt.

TARTALOM:

	Oldal
Krúdy Gyula. honv. százados. (Arczképpel.)	101—102
Az elzúllott honvédek.-Dr. Éder Józseftől.	102—103
Okmánytár:	
Változtatta-e Görgei ítéletét?	103
Honvéd-egyletek köréből:	
A budai szobor-leleplezésre vonatkozólag szükséges tudnivalók. — Kolozsvári hölgyek koszoruja. — Honvéd-egyletek koszorui a budai szoborra. — Honvédek menháza Kolozsváron. (Szemlélő.) — A kolozsvári honvéd-egylet tagjainak számbavétele.	103—104
A névtelen szenvedők. Sz. S.	104
A gyergyó-alfalvi r. kath. templomban őrzött 1848—49-iki honvédlöbögő története. Benedek István honv.-főhadnagy, a csikmegyei honv.-egyl. elnöke.	105
Levelezés:	
Budai szobor-leleplezés. — Tápió-bicskei csata. Kemény Mihály, a csanádun. h.-egyl. elnöke. — Tekintetes igazgatóság. Borcsa Mihály, ev. pap. — Két legújabb honvéd. X. Y.	106—107
Halálozások:	
Dercsényi Kálmán. — Csik-Szt.-Iványi Horváth Sándor. — Urbányi János. — Várbogyai Bogyai Lajos.	107
Különlélek:	
Kérelem lapunk barátaihoz. — Honvédek kéziratai. — Kegyelet a szabadságharci honvédekkel szemben. — Meghívó. — Teleki Sándor gr. verse. — Honvéd-szobor Nagyváradon. — Az „Aranykönyv 145—152. oldala van mai számunkhoz mellékelve.	107—108
Kérdések és feleletek	
Szerk. üzenetek:	
T. S. Felsőbánya — Krúdy Gyula Nyiregyháza. — Tóth Sándor Szathmár. — Keresztes Nándor Deés. — Dr. É. N. Sz. Fehérvár. — J.-i. J.-f. Arad. — B. J. honv.-főhadn. S.-Ujhely. — M. J. huszár-főhadn. Deés. — Bulla György.	108

Vidékről Kolozsvárra érkező honvédek, a honvéd ügy barátai részére találkozó hely a vashíd mellett a Benigni-palotában Nagy Ferdinánd étterme.

Jól használható kopirozó prés kerestetik megvételre. Ajánlatok a kolozsvári orsz. ereklje-múzeumba intézendők.

Adományok a kolozsv. orsz. tört. ereklje-múz.-nak.

(Folytatás.)

Ocsovai *Holéczi* Ignác r. kath. plebános Tallósról, Pozsonymegye. 1 drb 10 frt, 1 drb 5 frt, 1 drb 1 frtos Kossuth bankót.

Özv. *Várad* Dánielné Kolozsvárról, férje néhai Várad Dániel 48—49. honvéd-százados arczképét. (201 sz.)

Etekes János Kolozsvárról, 1 proklamációt az oláh néphez. Nyomatvány. Pest, okt. 10. 1848. Aláírva Kossuth Lajos és id. gróf Eszterházi Mihály. (187 sz.) 1 nyomatvány 20 vékából sült kenyérről és egy tehénről 38 frt értékben. A tehén bőrét visszahagyták. S.-Szt.-György, okt. 22. 1848. Aláírva Kovács Miklós, Pünkösti őrnagy segédbiztosa. (188 sz.)

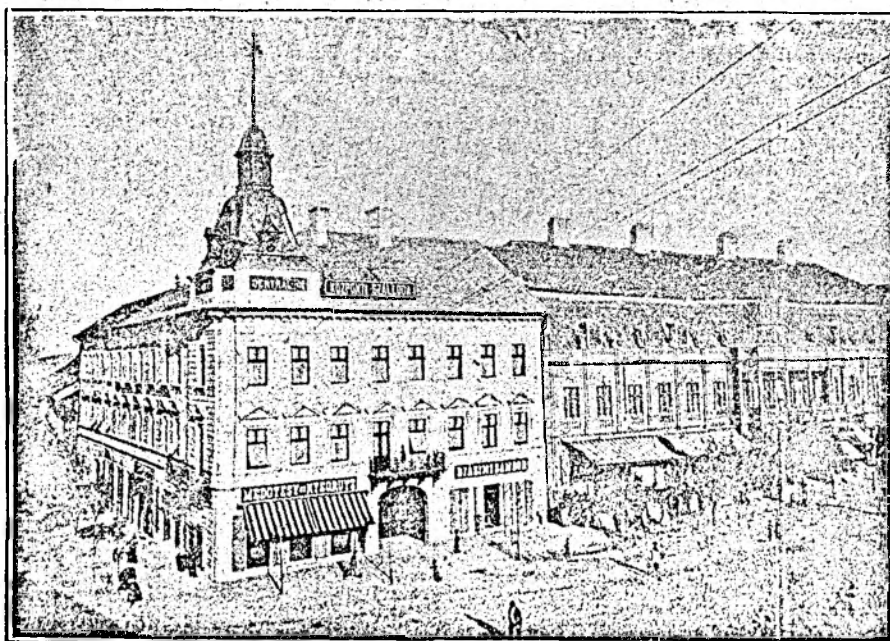
Szász Dániel 1848—49. honvéd-tiszt, magyarláposi körjegyzőtől Kovács Dezső tanár utján egy nagyon becses okmányt vettünk. Ez Kornis Elek első alispántól szólott, Domokos, az oláhok által később kiölt és felégetett magyar község birtokosságához volt intézve. Ebben az alispán május 14-ére a község templomában ünnepélyes isten tiszteletet hirdet s a haza oltárára adományok tételére hívja fel a községet. (119 sz.)

A hazafias adományokért hálás köszönetet mond a múzeum igazgatósága. (Folytatjuk.)

NAGY GÁBOR

Központi szállodája, étterme és kávéháza

KOLOZSVÁRT,

a Bánffy-palota mellett, a város központján, 36 utcára nyíló szoba a legmodernebb, egészen új berendezéssel, kilátással a főtérre, a goth székesegyházra és három főutcára.

Telephon összeköttetés. Társas- és magánkocsi-közlekedés minden vonathoz.

Mérsékelt szoba-árak. Minden szobában árjegyzék. Tisztaság és pontos szolgáltatásra kiváló gond van fordítva. Kávéház, nyári és téli étkező helyiségek. Nagy díszterem, mely bálok, társas étkezések, felolvasások és hangversenyek tartására alkalmas.

Utazóknak a legkényelmesebb lakás.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Hirdetések a kiadóhivatalban vétetnek fel.

Felelős szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklye-múzeum őre.

A lapszellemi és anyagi részét illető közlemények az ereklye-múz. őre címére küldendők.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.

Előfizetési díjak:
1/4 évre 1 frt, 1/2 évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Krúdy Gyula.

(K.) Komoly, határozott karakterű férfiú, a kinek mindig vannak gondolatai, a melyek akár a honvédügy elővitelére, akár valamely nemzeti ügy elővitelére irányulnak, beválanak.

Van szerencsés érzéke, pillanat alatt felfogni és megítélni: mi helyes, mi nem. Összeolvad nála a *gondolat az érzéssel* s e kettő harmónikus együtt működése biztos útmutatóul szolgál cselekvései körül.

Csak az életrajzi adatai mutatják, hogy már 70 éves. Lelkének elevensége, agyának eszméket és új gondolatokat termelő képessége és az az energia, a melylyel egy-egy jó gondolat, egy-egy hazafias ügy diadaláért küzd, azt sejtetné, hogy Krúdy nem is a nagy időknek küzdelemben és munkában kifáradt férfia, hanem az újabb idők nemes ámbicziója, hazáját szerető, tett vágyó embere.

Krúdy Gyula a honvéd-egyletek elnökei között az elsők egyike volt, a ki meghallotta a legelső felhívást lapunk megindítására. Habozás nélkül sorakozott. Nem jött egyedül. Gárda élén vonult be. Nem jött üres kézzel: aranyat hozott, mint a napkeleti bölcsek egyike.

Ajándéka nem volt talmi. Ott van, lapunk m. évi folyamának 1 szám 6—7 lapján. Hangulatot keltett, mert hiszen kettős cél eléréséről volt szó s mindkettő jelentékeny. Hazafiai érdek és a bajtársak érdeke.

A honvédek orsz. gyűlése elfogadta ajánlatát a m. év jun. 14 én.

Az országos honvéd gyűléseket ezentúl az ő szerencsés gondolata folytán vidéken fogják tartani.

Kezdi Szegeden s folytatni fogják azokban a városokban, a hol megjelenésükkel egy-egy vidék hazafias érzését felújíthatják a nagy idők még élő alakjai s a hol a honvéd-ügy iránt is nagyobb érdeklődést kelthetnek, mint a fővárosban, a hol hova-tovább, mind közönyösebben viseltetnek az egykoru daliák s ma már öreg emberek iránt.

Krúdy Gyula, honv. százados.

Krúdy Gyula Nográdmegyében Szécsény Kovácsi községben született 1823. decz. 27.

A szabadságharcz kitörésekor már, mint okleveles ügyvéd, tiszteletbeli aljegyző volt a megyében. 1848. augusztusban állt be a 7. gyalog-zászlóaljba köztitűznek.

A pákozdi, schwecháti ütközetekben, Komárom körülzárlásában, Csalóközben, Komárom alatt a júliusi két csatában és 1849. aug. 3-i kirohanásban az elsők között volt. Kitüntetésül a 203. honvéd-zászlóaljból századosi rangot nyert.

A szabadságharcz után az ügyvédkedést folytatta. Nagyobbik fia szintén ügyvéd lett. A másik egy évi honvéd-huszár önkéntes. Egy kis leánya hajadon.

A közbizalom a szabolcsmegeyi honvéd-egylet elnöki székére emelte azt a férfit, a ki nemcsak egylete tagjainak érde-

keit, hanem az egész országban levő honvédek sorsát szíven viseli és éberem őrökdi a felett, hogy a honvédeket öregségükre olyan akciókba ne vigyék be, a mi ellenkezik a nemzeti tradíciókkal s a mi a hétköznapi politika keretébe vág.

*

Krúdy Gyula a szabadságharcz után visszatérván szülőmegyéjébe, daczára hogy komáromi kapituláns volt, sok üldözésnek és a Balasa-Gyarmaton állomásozott osztrák katonai parancsnok folytonos *szekaturáinak* volt kitéve. Ez arra kényszerítette, hogy megyéjéből eltávozzék.

Mint független gondolkozásu férfiú, megmaradt az ügyvédi pályán.

Honvéd bajtársai iránti meleg érdeklődése azon ke-

vesek közé sorozza őt, kik szellemileg és anyagilag is áldozatokat tesznek: az országos honvédgyűléseken folyást megjelenik. Az ő indítványa volt az is, a mi maig még az országgyűlésen elintézését nem nyert, hogy minden igazolt 48—49-iki honvéd az orsz. képviselő-választásnál szavazati joggal ruháztassék fel; végre az ő hatásos befolyásából az alamizsnánál is mostohább segélyezés — mint remélni lehet — orvoslást nyerend.

Egyike volt azoknak, ki a Hentzi-szobor megkoszoruzását megbuktatta, de viszont ő volt az, ki a budai honvéd emlék-szobor ünnepély határnappját ő Felsőge megkoronázásának napjára — június 8-ikra kivánta kitűzteni, és e részbeni hazafias indokait a honvéd-bajtársakhoz sajtó útján intézett manifesztumában közölte is.

Honvéd bajtársai szeretetét és bizodalmit megnyerte úgy annyira, hogy a bajtársak és azok özvegyei minden vidékről egyenesen hozzá fordulnak, mert benne felismerték azt a férfit, ki szívvel, lélekkel, mint testvér, segélyükre működik. Meg is van erkölcsi elégtétele, mert őt már több honvéd-egylet és legközelebb Debreczen város honvéd-egylete szeretetének, becsülésének és ragaszkodásának jeléül tiszteletbeli dísztagjának választotta meg.

Arczkepe 70 éves korában ábrázolja.

Az elzüllött honvédek.

Sokat gondolkoztam azon, mi lehet az oka annak, hogy szabadságharcunk volt harcossai között oly sok elrongyosodott, kenyér és hajlék nélküli, úgy mondott „elzüllött“ egyénnel találkozzunk, mint tán semmi egyéb pályán, vagy kaszt soraiban, és úgy találtam, hogy e szerencsétlenségnek részben az egyének könnyelműsége az oka, de nagy részben a balra fordult viszonyok, melyek honvédeink nagy részét úgy kiközentették előbbi előbbi életpályájából, hogy abba többé nem talált bele, hanem mint álomkóros kóborolt és kóborol maig.

Mert kiből állott honvédségünk? Egy sereg könnyüvérű, többnyire fiatal, pályakezdő egyénből, kik minden anyagi számítás, vagy a jövő tekintetbevétele nélkül, csupán lelkesedésből gyülekeztek a tricolor alá; önként, szabad akaratból jöttek és minden kényszer nélkül követték azt a fegyverletélig. Önként, mert a ki nem akart, senki sem lön erőltetve, s a ki beleunt volna a küzdelembe, száz alkalmat lelt volna elmaradni a hadseregtől, s hazamenekülni anyámasszony pöntöléhez; abban a zürzavaros világban e gyáva-ságért ugyan még csak a hajaszála sem görbült volna meg, sem senki kérdőre nem vonta volna. S ha ezekhez hozzáveszszük, hogy a mi hadjáratunk nem olyan parádéféle katonáskodás volt, mint a minőt napjainkban látunk, hanem, hogy legtöbb közülünk 15—20—25 csatában is résztvett, s e szerint életünk és testi épségünk fölött folyton a Damokles kardja függött, minél fogva, ha becsületet akartunk szerezni a honvédnévnek, (pedig ki ne akarta volna ezt közülünk?) egy

percze sem volt szabad hallgatnunk a mai kort jellemző számító ész amaz intésére, hogy mi történik velünk akkor, ha mint vagyontalan és pályát nem végzett egyének keresetképtelenné válunk a csatatéren: el kell ismernünk, hogy mindnyájunknak a lelkesedés mellett egy jó adag könnyelműséggel is kellett birnunk.

Ezt a könnyüvérűséget nem vesztettük el a fegyverletétel után sem; mert legtöbben, kik megszabadulhattunk a besorozástól vagy fogságtól, erősen át voltunk hatva attól a csalóka reménytől, hogy a küzdelemnek még nincs vége, hogy „még jönni kell, még jönni fog egy jobb kör“, s e rettenetes állapot nem maradhat így; Észak-Amerika, Anglia interveniál; hittük, hogy nemsokára újra zászlóink alá kell gyülekeznünk; azért arra a rövid időre — mondók — kár volna valami pályába kezdeni; majd csak bevárjuk itthon a jövőt.

Ugy voltunk mi szabadságharcunk nagy korszakával, mint egy drága halottal, kit hiába láttunk kimulni, és eltemettetni: még soká azt hisszük róla, hogy nem halt meg, s még újra látni és ölelni fogjuk, mert „olyan lélek meg nem halhatott“. És e zürzavarban nem találkozott egy higgadt okos fő, ki ránk kiáltott volna álmodozókra:

„Fiúk! mindennek vége, vége már, ne ábrándozatok, hanem lássatok munkához; hiszen, ha újra föllöbognak a szabadságharcz őrtüzei, akkor is ott hagyhatjátok uj pályátokat és sorakozhattok.“

Szerencsés volt, kinek ily tanácsadója akadt; a többi csak várt, hontalan bolyongott a hazában, vagy idegen, nem hivatásához mért pályán tengődött, az évek pedig multak; mire aztán kifogyott az időből, pályát kezdeni már késő volt. Ehhez járult, hogy a kiegyezésig a hatalom előtt a honvédnév egyértékű volt az elutasítással, s a szegény honvéd, ha folyamodott volna is, nem kaphatott állást. De hány volt közöttünk,

— — ki inkább hajtá le fejét a Szabad szegénység kőszikláira. Semmint a függés bársonypamlagára,“

és nem folyamodott.

Csoda-e hát, ha az ily szerencsétlen viszonyok közt élő honvéd egy adag könnyelműséggel ellátva, kiközentve szépen induló pályája kerékvágásából, aztán meghasonolva önmagával és a világgal, melyre nem ismert már, mert nem az ő világa volt, lassanként fokról-fokra sülyedt és végre elzüllött?...

Azért ne vessétek meg az elrongyosodott öreg honvédet, ha ajtótokon kopogat. Ki tudja, nem ver-e nemesebb szív rongyai, mint sok bársony-mez alatt? ... Kisértsétek csak meg. Említsétek

neki a régmúltakat, s meglátjátok, mint egyenesedik föl görnyedt, vézna alakja, mint gyuladnak ki beesett szemei, huzódnak össze görcsösen ök-lei, s megárad nyelvén a lelkesedés szava; ki tudja, áldottabb viszonyok között hova fejlődött volna e nemes tűz?! . . .

Székesfehérvár, 1893. ápril 20.

Dr. Éder József.

*

Öreg bajtársunk szívünkéből írta ki ezeket a gondolatokat, melyek valóban méltók a megszívülésre. S ha a tekintélyben és jómódban élő bajtársak mindenféle erkölcsi kötelességüknek tartanak elnyomorodott bajtársaik állapotának felkarolását, nem csak követendő példát nyújtanának a fiatalabb nemzedéknek, hanem a múltból folyó kötelességet is teljesítenének. És az által, hogy bajtársaikat agg napjaikban a nyomorból kiemelik, a hajdani szép tették glóriájával övezett nevüket a történelem előtt még ragyogóbbá tennék. Szerk.

Okmánytár.

Változtatta-e Görgei ítéletét?

Görgei Arthurt ellenfelei oly makacs természetű embernek állítják, hogy egyszer kimondott ítéletében még ha igaza nem volt is, változtatni nem akart. Így több ártatlan honvédtisztet, köztük *Udvarnoki Gézát* is, agyonlövetett.

Egyik öreg bajtársunk, lapunk munkatársa, *Mezősy Lászlóval* szemben tanúsított eljárása ellentmond ennek a véleménynek. *Mezősyre* vonatkozólag ugyanis a „*Közlöny*“ 1849. jul. 30. számában a közetkezőleg szóló napi parancsban változtatta meg korábban hozott ítéletét:

E. 22749. sz.

A „*Közlöny*“ f. évi január hó 16-kai számában, *Mezősy László* zempleni önkéntes z.-aljbeli százados, állítólag zászlóaljának minden engedelem nélküli elhagyása miatt, mint hivatalos kötelességéről megfélekezett, tiszti állásától elmozdított. Az események tönklegében, harci bajok s teendők rohama közepett, bármennyire szíven fekdűdjék is a vezérnek az igazságszolgáltatás lelkiismeretes gyakorlata. lehetetlen, még ha argusszemekkel is bír, figyelmét minden körülményre, minden tekintetre kiterjeszkednie. De kötelessége, hahogy a teendők sürgetősége a valót egy ideig netán háttérbe szorítá, annak felderültével az igazság igényeinek eleget tenni. A hadügyminiszterium teljes készséggel siet kinyilatkoztatni: mikép *Mezősy László* volt önkéntes z.-aljbeli százados a hadügyminiszterium előtt fkvó hiteles bizonyítványokkal kiderítvén ártatlanságát, személye a felozlatott z.-alj többi tisztjeivel egy rangba visszahelyeztetik, megszűnván természetesen ez által azon becsületbeli sérelem is, melyet elmozdítása által szenvedett. Ezzel tartozott a hadügyminiszterium az igazságnak, tartozott a kívánsága szerint polgári pályára visszatérő nevezett egyén polgártársai előtt visszaállítandó becsületének, mi végre a hadügyminiszterium jelen igazolást a nyilvánosság útján közlésezi.

Budapest, junius 28. 1849.

Görgei Arthur,
hadügyminiszter.

Honvéd-egyletek köréből.

A budai szobor leleplezésre vonatkozólag szükséges tudni valók.

Szerkesztő bizottságunk felkérésére, lapunk munkatársa *Reiner Zsigmond dr.* személyesen felkereste a szo-

bor-bizottság elnökét: *Degré Alajos* huszár századost s tőle a honvédek tájékoztatására szükséges dolgokat megkérdezvén, ma 12-én vett levele nyomán közöljük a felrاندulni szándékozó bajtársak tájékoztatására a következőket:

1. Minden honvéd-egylet kap 6 drb. ingyen vasúti jegyet, a szegényebb bajtársak részére.

2. Öltözet a honvéd ruha. A kinek ez nincs: attilla, a kinek ez sincs, fekete szalon ruha.

(Polgári ruhában megjelenő honvédeknek talán czélszerű volna 1848-as kokárdát, vagy ahhoz hasonlót tűzni a mellre megkülönböztetésül.)

3. Május 21-én vasárnap minden részvétellel jelentkezett honvédnek Budapesten kell lenni.

4. Elszállásolásra nézve bizonyost nem mondhat (elég szomorú szerk.), miután megvannak akadva, mert ugyan akkor dalárdák, egyletek és tudja isten, még mi nő testületek fognak jönni.

(Jó volna, ha a főváros hazafias polgársága azokat a felrاندuló hazafiakat, a kik csinálták azt a történelmet, melynek emlékét megünnepelni fogják, elszállásolná közel, kézügyben levő helyeken, nehogy vagy igen távol, vagy épen ne kapjanak lakást a küldöttségek, bizottságok, egyletek stb. nagy tömege miatt s ne legyen hova a fejüket lehajtsák. Szerk.)

5. Az összejövetelre nézve az nap fognak határozni. Társas vacsora, ebédre vonatkozólag megállapodás ma még nincsen.

6. Az ünnepély sorrendjének megállapítására nézve várják a képviselőház határozatát.

7. Arról is értesültünk, hogy a honvédek egykori lobogóikat muzeumokból, templomokból előveszik és ezek alatt fognak a szobor előtt sorakozni.

*

Minden esetre szükséges, hogy minden részletét az ünnepélynek felölelő programot készítsen a szobor bizottság és ezt a programot e hó 17-én postára adja mindazoknak a bajtársaknak a czimére, a kiknek nevei 15-én be lett jelentve, hogy még a felmenetel előtt tájékoztatva legyenek a dolgok felől.

Egy találkát e hó 20-án estére jó előre ki kell tűzni s a programba is és a lapokban is ki kell hirdetni, hogy hogy lesz ez a társas összejövetel.

Kolozsvári hölgyek koszoruja. A kolozsvári hölgyek is koszorut helyeznek a budai honvéd szoborra. A kivitel élén *Béldi Ferencz grófné*, *Béldi Ákos gr.* Kolozsvármegye és Kolozsvár város főispánjának édes anyja, a hazafias eszmékért lelkesedő honleány áll.

Honvéd-egyletek koszorui a budai szoborra. A honvéd-egyletek, miután az idő rövidsége miatt elejtették azt a tervet, hogy egy közös ércz koszorut készíttessenek, a melynek egyes levelein a honvéd-egyletek nevei olvashatók legyenek, külön-külön helyeznek küldötteik által koszorut a szoborra. E koszoruk természetes virágokból készülnek, hogy a tavaszi friss virágok különböző szinpompájukkal jelképezzék a szabadság ujjá érését. A kolozsvári honvéd-egylet küldöttei is természetes virágokból készült koszorút visznek

Honvédek menedékháza Kolozsváron.

Az a terv merült fel, hogy az elaggott s koldusbotra jutott honvédek részére Kolozsváron is létesítsenek egy honvéd menedékházat.

Ennek a tervnek a kivitele nem ütközik semmi akadályba.

Kolozsvárnak van erre a célra egy nagyon alkalmas emeletes épülete: a *Mátyás király* születési háza.

Ez az épület, mely az erdélyi részekben történelmi szempontból legkiválóbb és legnevezetesebb, tudvalevőleg a város tulajdona.

Magán birtokostól vette még a város még jóval e század előtt, mert az igazságos király olyan kiváltságos jogokat kötött e házhoz, a melyek időről-időre sok gondot okoztak.

Az utóbbi évtizedekben ez az épület előbb a közös hadseregbeli katonáknak, jelenleg pedig a honvédség egy századának szolgál lakóhelyül, a földszinti helyiségek pedig katonai raktáraknak vannak berendezve.

Most emeletes honvéd laktanyát épített Kolozsvár városa. A honvédség e laktanyában helyeztetik el, a Mátyás király házból tehát végleg kiköltöznek a hadfiak s a történelmi épület rendelkezésre fog állani.

Az épület földszinti részének balszárnyába, melyben az igazságos király születési szobája van, némi kibővítéssel és átalakítással, be lehet rendezni az 1848—49. *országos ereklye-múzeumot*. A jobb szárny és az egész emeleti rész pedig egészen berendezhető a szegény, elaggott és inségre jutott honvédek elhelyezésére.

Ha a szükség kívánja, két oldalt még lehet szárny-épületet is vonni a ház nagyobbitására, sőt a szükség szerint kisajátításokkal vagy a szomszéd emeletes épület megvásárlásával vagy bérbe vételével a menedékházat előnyös módon bővíteni is lehet.

Főelőnye az, a jelzett célra ennek az épületnek, hogy a piacról egy rövid vonalú utcza egyenesen kapujához vezet. Tehát minden tekintetben kézügyben és minden irányban középponton van. Közel van hozzá a sétatér, mely nyáron üdülő helyül szolgálhat, közel vannak az egyházak, közel van a kórház, honnan a betegek vagy gyengélkedők részére az orvosok éjjel-nappal azonnal rendelkezésükre állanak.

Egy vonalban csupán két épület lévén, e ház úgyszólván három utczáról megközelíthető.

A Mátyás király háza a 48—49-es elaggott honvédek elhelyezésének eszméjét mindenki nagy örömmel és lelkesedéssel fogadta.

Nem is csoda. Hiszen a még élő *harmincz-ezer* honvédnek legalább fele-*inséggel* küzd, egy negyede koldul, utszéleken, sánczokban, pajták-

ban s viskók padjain kénytelen éjjelre meghuzni magát, a míg a sors megkönyörül rajta s leveszi vállairól a nemzet szabadságáért folytatott véres küzdelem súlyos bérét: az inséges életet.

A harmincz-ezer honvéd elaggott és inségre jutott részének csupán egy menedékház van házáinkban: Budapesten. Az is csak *száz* embert képes befogadni.

Annyi ez, mintha ötezer embernek öt kenyert adnak, hogy lakjék jól a Krisztus csodatevő ereje nélkül.

Igaz, hogy csodákat miveltek ezek a honvédek, a mikor ifjak, daliák voltak, mikor a nemzet jogaiért küzdöttek, vakon rohanva a halálba, kockáztatva életüket és feláldozva vagyontukat, jövőjüket mindenüket. Ma fájdalom, nagyon kevéssel történhetik meg, még is az a csoda, hogy a budapesti menedékházba bejusson.

Százan és százan folyamodnak, évekig várnak, sokan éhen halnak, mert évente 10—20 számára alig üresedik hely.

Az a napontai 5 kr., a mit adnak az elnyomorodott honvédeknek, sem nem nyugdíj, sem nem segély. Ez az összeg nem vehető annak a „*holtig tartó becsületes ellátás*“-nak, melyet a honvédelmi bizottság 1848. decz. 22-én, mint kötelezettséget, a nemzetre örökségképen ruházott. Ez még csak nem is alamizna. Ezt érzi a nemzet, érzi az országgyűlés. Azért az országgyűlés nem is tagad meg semmit, a mit jogosan kérnek a honvédek részére. Nem rajta mult, hogy a honvédek segélyezése idáig el lett hanyagolva.

Kormány és képviselői körökben a szerzett értesülések szerint, szívesen fogják venni az erdélyi részekben állítandó honvéd menedékház ügyét és a kellően indokolt előterjesztésre a ház habozás nélkül fogja megszavazni a berendezésre és a honvédek ellátására megkivántató összeget.

A kezdeményezés ügyét a kolozsvári 1848—49. *orsz. ereklye-múzeum* veszi a kezébe s e hó 15-én e fontos tárgy felett az első tanácskozást fogja tartani. A dolog fejlődéséről lapunk olvasóit időről-időre értesíteni fogjuk.

Szemlélő.

A kolozsvári honvéd-egylet tagjainak számba vétele. Lapunk m. számának 97. lapján említettük, hogy egy kiküldött bizottság a 700-ra menő névsort számbavéve, megállapította a kerületében igazolt honvédek közül kik élnek még, kik haltak meg? A bizottság ápril 12 óta hetenkint 4—5 gyűlést tartott. A tagok, kik *Szabó Samu* elnökele alatt tartották a gyűléseket, mindig szorgalmasan megjelentek. A munkálatot már annyira bevégezték, hogy csak a kétések maradtak hátra. Ezek neveit lapunk borítékán fogjuk közölni a jövő számban kezdve, zászló aljankint csoportos felkérjük a bajtársakat és a honvéd-egyleteket, hogy a kik valamit tudnak egyik másik hollétéről, életben létéről, vagy haláláról, sziveskedjenek lapunkhoz czimezve a bizottságot erről egy-egy levelező-lapon tájékoztatni

A névtelen szenvedők.

A mai társadalom, mely fölött 44 tél és tavasz mult el a 48-iki szabadságharc óta, sejtelemmel sem bír róla, hogy az egykori honvédsereg még életben levő tagjainak egy része, agg korára, mily sanyaru helyzetbe jutott.

Nyomorék, keresetképtelen, koldus van köztük akárhány, kiknek az a napi 5 kr., melyet netalán segélyképpen kapnak, még a mindennapi kenyérre sem elég. Egy részét a központi segélyző bizottság elutasította csekély forma hibák miatt, vagy biztatja, hogy bejutnak a menházba, mikor sor kerül rájuk; valószínűleg a menyországban.

Bizonyítékul a sok közül csak egy történetet monogok el, szívreható egyszerűségében, miként a kolozsvári Honvéd-igazoló Bizottság színe előtt lefolyt.

P. F. született Kolozsvárt, 1830 okt. 4-ikén. Nagypapa szakács volt gróf Bánffy György erdélyi kormányzóánál. Ő maga szabó mesterséget tanult. 16—17 éves korában mint vándorlegény ellátogatott Galicziáig s onnan került haza, mint világlátót, tapasztalt ifju.

A honvéd seregbe 1848. júniusában lépett a 11-ik zászlóalj 5-ik századához. Azon év őszén még két fiutestvére is honvád lett; apja, mint mozgó nemzetőr szolgált a borbánd-tövisi táborban; a családból egyszerre négyen viseltek fegyvert.

Részvett 1848 őszén zászlóaljának Enyed vidéki s szamos-ujvár-aphidi hadműveleteiben. November közepétől kezdve Bem bejöveteleig Csucsánál táboroztak.

Aztán jött az egész téli hadjárat; Bem veresége Vizaknánál s a visszavonulás Szász-Sebes, Szászváros felé. Végre a csata *Piskinél*. Itt súlyosan sebesült: feje tetején puskagolyó egy darab koponya-csontot szakított le s két erős kardvágást is kapott.

Előbb a marosvásárhelyi kórházban gyógyították s mint lábadozó visszakerült Kolozsvárra és családjához Bonczhidára, hol annyira felépült, hogy nyár kezdetével újra beosztották egyik vadász csapathoz.

Kolozsvárról 1849. aug. közepén Bánffy-Hunyad felé kivonult seregnek egyik tagja volt s a fegyvert Zsibónál tette le.

Az osztrákok besorozták s mint betegápolót szolgáltatották 2½ évig. Végre hazabocsátva Désre települt s ott élt mint szabó mester 35 évig.

Apja, anyja, testvérei már korábban elhaltak. Családot alapítván, két gyermeke kis korukban, kettő felnőtt korában halt el, s felesége is végre 1889-ben elhalálozott.

Ekkor került Kolozsvárra egészen egyedül, magára hagyatva. Ereje megfogyott, szeme meggyengült.

Több egy événél, folyamodott segélyért a központhoz Pestre. Onnan küldtek neki 4 frtot s azon ígéretet, hogy irományait áttették a menház igazgatóságához.

Éjjelre fizet egy külvárosi háznál egy kopasz padért, hogy rajta hálhasson naponta 5 krajczárért s mert koldulni szégyenli, — *várja, mikor hal meg éhen!*

Sz. S.

A gyergyó-alfalvi r. k. templomban őrzött 1848/49-iki honvéd-lobogó története.

Csikszereda, 1892. szept. 18.

Gyergyó-alfalvi Baricz István honvéd-százados, ki 1867. június hó 30-án elhalálozott, halála előtt egy becses

ereklyét hagyományozott az alfalvi r. kath. templomnak olyképpen, hogy az ott örök emlékül megőriztessék.

Ez egy nehéz fehér selyemből készült széles, aranyozott fehér szalaggal díszített, szélein a nemzeti színnel, egyik oldalon a szűz Mária, mint Magyarország védasszonya képével, másfelől a magyar címerrel ékeskedő magyar nemzeti zászló. E zászlót *Kossuth Lojos*, Magyarország kormányzójának *neje sajtókezüleg hímezte* és ajándékozta a Kiss Antal őrnagy vezetése alatt, többnyire csiki és gyergyói székelyekből alakult 85-ik zászlóaljnak, melynek soraiban oly harcosokat is lehetne találni, kik az *I-ső Napoleon* elleni hadjáratokban is résztvettek.

E zászló, minekutána 1849. július első napjaiban a Nyerges alatti székely táborban csikszentgyörgyi esperes *Tankó Albert* által ünnepélyesen felszenteltetett, alfalvi *Gál Lajos* zászlósnak adatott át, ki azt Háromszék rónáin a *muszkák* ellen 1849-ben vívott több véres csatában diadalmasan lobogtatván, július 22-ikén hazabocsátása előtt Léczfalvi Bodor Károly kezébe adta.

Az alig 6000 harcosból állott székely tábor a túlnyomó (30,000-nyi) muszka erőnek tovább ellen nem állhatván, visszavonult *Tusnád* felé az Alvégre, s ott szétveretvén — feloszlott.

Egy része mellékutakon haza, kisebb részé pedig — azon szándékkal, hogy egy más magyar sereghez csatlakozzék — Erdővidéken át *Kolozsvárra* és onnan *Zsibóra* vonult.

E menekült csapat egyik tagja honvéd-százados *Baricz István* vevé a gyászos kimenetelt ért alvégi ütközet után a zászlót oly célból kezébe, hogy azt az utókor számára az ellenség általi meggyaláztatástól megóvja.

Sikerült is neki azt az *aradi és theresienstadti* varakban 1852. április hó végéig szenvedett két és fél évi fogsága alatt, az ellenség figyelmét kikerülve, *részint fekvő ágyában elrejtve, részint pedig derekára tekerve megőrizni.*

Fogságából történt kiszabadulása után az 1861-ik évig fennállott kémrendszer még a családi szentélybe is betolakodván, csakhamar közhírré lett, hogy Baricz István, volt honvéd-százados egy magyar nemzeti zászlót rejtget magánál, mi akkori időkben veszedelmesnek találtatván, a zsandárságnak a zászló kézrekerítését megparancsolták.

Hogy a zászló, e drága nemzeti kincs szentségtelen kezekre ne kerüljön, Baricz István azt egyik meghitt barátjával arra alkalmas képrámába illesztette aképpen, hogy a zászló összerételve egyedül a szűz Mária képét tüntette elő egy zöld koszorúval körülvéve; mit a kémek akárhányszor láttak megmentője szobájának falára akasztva a nélkül, hogy a szentkép alatt a keresett rebellis jelvényt elrejtve lenni képzelhették volna.

Csak az 1861-ik évi *Schmerling*-féle félszeg alkotmány proklamálása alkalmával lehetett az annyi aggodalmat okozott nemzeti ereklyét, a szentügy ellenségei boszankodására, nyilvánosan kibontani s közszemlére kitenni.

A lezajlott szabadságharc után e zászló a templomba helyeztetett el, hol azt jelenleg is kegyelettel őrzik.

Gyergyó-Alfalu, 1890. jul. 26-án. Gál Ignác 1848/49-iki honv. századosnak e templom ládájában őrzött adataiból.

Benedek István,

honv. h. nagy, a csikmegyei honv. egyl. elnöke.

Levelezés.

Budai szobor-leleplezés. — Tápió-bicskei csata.

Makó-Csanádmegye, 1893. április 24.

Tisztelt Szerkesztő úr!

Kérek egy kevés helyet e néhány sornak az 1848—49. Történelmi Lapokban.

Az április 15-iki 8. számban az „Országos honvédségi gyűlés” című közleménybe egy kis hiba csúszott be, melyet a történelmi hűség szó nélkül nem hagyhat. A leleplezési idő kérdésében *Lenkey* István bajtárs azzal érvelt, hogy a tápió-bicskei csata is husvét első napján volt s mégis folyt vér.

A hasonlat általánosságban is sántít, de én magát a tényt kívánom rektifikálni, mert hát vénülünk, s feledünk mindennap egy nótát. A tápió-bicskei csata április 4-én volt, az pedig 1849-ben szerdára esett. Meggyőződésem bárki a naptárból s az idő visszaszámolásából, tehát a bicskei csatában folyt vér nem husvét első napján folyt. Folyt aztán április 6-án *nagypénteken Isaszeg-nél* és 9-én husvét hétfőjén *Vácznál*, hol több osztrák tábornok is elesett.

A történelmi hűségért kellett e kis tévedést kijavítani s erre elég lett volna a tápió-bicskei csata évforduló napjára hivatkoznom. Ámde lehetetlen volt csupán ennyit mondanom; az 1849-iki április hava oly dicsfényrel ragyogott szabadságharcunkra, hogy fel kelle említenem az isaszegi s a váci csatát is és fel kell még emlékünknél elevenítenem az április 19-iki nagysarlói fényes győzelmet, az április 26-ik Komárom várának felszabadítását, az új-szónyi sánczok bevételét, vagy az ácsi csatát, melyek folytán az osztrák hadsereg annyira megbénítva, megfélemlítve s demoralizálva lett, hogy Welden az új hadvezér nem bírta azt összeszedni, s ha akkor tovább üldözzük, talán egy kis ellentállás után a győri sánczoktól Bécsig komoly ellentállásra sem találtunk volna.

Másként rendelte végzetünk, seregünk fővezére Budavárát kívánta előbb bevenni, 4 hetet vesztettünk, Budavárát bevettük, ám ez alatt nemcsak szervezkedett újra az osztrák haderő, de határainkon állts nyomult be az orosz invázió.

Ki tudja, ki állíthatja, hogy így volt, vagy amugy lett volna jobb, s ezt ne is bolygassuk.

A budai honvéd szobrot, a vár bevételének 44-ik évforduló napján határozta el az április 8-iki honvéd közgyűlés leleplezni. én nem e napra szavaztam volna, de hallgatók s ott leszek az ünnepélyen azon hit és reményben, hogy komoly férfiak, alkotmányos és *loyalis* hazafiak, honpolgárokhoz méltóan minden politika, minden reclam csinálás avagy zajongás kizárásával egyszerűen, komolyan, kegyelettel teendjük le koszorúinkat a történelmi szoborra s a szobor által jelképezett hazafias eszmék diadalára.

Az 1848—49-iki honvédségnek e naponi imája sem lehet más, mint a hogy kell hogy legyen végsőhaja: „Mindent a hazáért!” „Éljen a haza!”

Kemény Mihály,

a csanádmegyei honvéd egyesület elnöke

Tekintetes igazgatóság!

Megtekintés és netaláni használat végett ide mellékelve küldöm Dobalyi Reznek Károly honvéd-százados igazolványát legközelebről *visszaküldése* mellett.*)

* Az igazolvány egy időre a múzeumban ki van állítva 213 tétel szám alatt. M. ör.

Küldöm egyszersmind fehér köpenyét az „Ereklye-Múzeum” örök tulajdonára E köpeny tanuja volt több csatának és Josefstadban két évig tartó szenvedésnek, mely megrövidítette élete napját s elnyugtatta az örök béke kebelében.

Még küldhetnék egy emléktárgyat, egy ágyterítőt, melyet önkézevel kötött életől unalom elűzése céljából, s melyet sokszor áztathatott könyeivel, mert csak a fogoly érzi, mily nagy szenvedés van a fogság átkában.

E tárgyakat a százados úr veje: Giró András úr és neje adták át, őket illeti az elismerés. Én csak gyűjtő vagyok.

A „Történelmi Lapok” 19. és 20-dik száma 210-dik lapjának második hasábján alulról felfelé a 15-ik sorban ez áll: „az 1849. augusztus 26-án vívott szerencsétlen bánffihunyadi csata után.”

A bánffihunyadi csatát én mindig augusztus 16-ra tettem. Görgői seregével mi is, mint Ormai vadászok, augusztus 13-án raktuk le a fegyvert, én mint vadász-tizedes. Kilenczen sorakoztak s indultak haza Erdélybe. 13-ára következő éjjel megháltunk egy csárdában, másik éjjel Belcnyes városában Koszta György derék magyar úr istállójában. Ez a jó hazafi 5 frtot adott egy öreg oláhnak, hogy minket a belényesi havasokon keresztül vezéreljen, melynek tetején egy forrás mellett megháltunk. Este 9—10 óra lehetett, mikor ágyúzást hallottunk. Hol lehet ez az ágyúzás, hisz mi leraktuk a fegyvert, töprengtünk magunkban. A havasokról leszállva, megháltunk a Királyhágó melletti kaszálókban. Augusztus 16-án reggel a Királyhágón oláh szekerekkel találkoztunk, kik kétfőkrős szekerekön magyar sebesülteket hoztak. Bánffihunyadhoz érve, láttuk a csatahelyet és az elesettek sírját. Innen jöhetett az az ágyúzó, mit fenn a havason hallottunk. Lehet tévedek, de én mindig augusztus 16-ikát tartottam a szerencsétlen csata idejének.

Mi voltunk az elsők, kik bejöttünk Erdélybe Útonútfélen mindenki azt kérdezte: honnan jönnek, mi hírt hoznak. „Görgői lerakta a fegyvert” válaszoltuk, de senki sem akarta hinni. Kolozsvárra érve, a temetőben a sírok közé bújtunk el s így menekültünk még a besorozástól.

Bocsánat e kitérésért! Még csak annyit akarok elmondani, hogy Bánffihunyadon egy uraság, mikor hallotta tőlünk a leverő hírt, nem győzte könnyes szemét törölni és sietett valami enniválót keresni nekünk, mert nem volt sem pénzünk, sem kenyérünk. Erdőszentgyörgyön egyedül maradtam, egy zsidó 25 krajczárt adott e szavakkal: „Igyék minden faluban egy krajczárra pálinkát, s egyék egy falat kenyeret s nem hal meg Hétfaluig”. Bizony édes ez a magyar vendégszeretet.

Szegény Ormai ezredesünk, miért nem menekülhetett Pankotáról augusztus 12-én, hol utólszor álltam előtte, meghozva neki a leverő hírt a vidékről, hogy úgy körül vagyunk véve osztrák és muszkáktól, hogy a medve sem törhet keresztül reánk!”

Bácsfalú, 1892. nov. 25.

Maradok a tekintetes igazgatóság híve

Borcsa Mihály
ev. pap.

Két legifjabb honvéd.

Brassó, 1893 márczius 9-én.

Tekintetes szerkesztő ur!

A brassói honvéd-egyesületnek is van két tagja, kik „a legifjabb honvédek” sorába tartoznak:

1. Duka Ferencz Londonban élő derék hazánkfiának dr. Duka Tivadarnak öccse, szül. Zemplénmegyében Duka-

falván 1832. márczius havában 1848-ban, mind tanuló önkéntesen állott be a honvédekhez s végig küzdötte a magyar szabadságharczot, mint alhadnagy a 42. 52. és 102. zászlóaljban. A 70-es években országgyűlési képviselő és a háznak jegyzője volt; most m. k. dohányraktári gondnok Brassóban.

2. Kisjeszeni Jeszenszki István született 1832. június 31-én Marosujvárt Alsófejmegyében, apja bányahivatalnok volt. 1848-ban végezte a gymnaziumot N.-Szebenben és a bécsi Theresianumba volt menendő midőn az oláhlázadás Erdélyben kitört s ő felcappott katonának; ötször kergette el Szijjártó főhadnagy toborzótsizt a leányos arczu, gyenge testalkatu gyereket sorozási a helyről, míg szeptember 14-én Keczey Sándornak ajánlata folytán felvétetett a XI-ik honvédzászlóaljba Kolozsvárt.

Az ezen zászlóalj által vívott minden csatákban részt vett s kivívta magának a főhadnagyi rangot. 1860—65-ben a magyar legioban szolgált Olaszországban is a *cucoi* tisztiiskolában, mint tanár volt alkalmazva.

1869. agusztus havában a m. k. honvédséghez alhadnagynak lett kinevezve, s itt 18 év alatt alezredességgig felvitte.

1888. október óta, mint nyugalmazott alezredes él Brassóban a brassóvármegye 1848—49-es honvéd-egyletnek elnöke.

X. Y.

Halálozások.

Honvéd-egyleteket, munkatársainkat s lapunk barátait kérjük: a halálozásokról szíveskedjenek egy-egy rövid tudósítást írni s a gyászjelentést az ereklye-múzeum számára esetről esetre beküldeni.

Dercsényi Kálmán kir. közjegyző, s volt 1848—49. honvéd-huszar százados f. évi május hó 6-án d. e. 11 órakor, életének 70-ik, boldog házasságának 40-ik évében hosszas szenvedés után Nagy-Mihályon elhunyt. Gyászolják: Özvegy Dercsényi Kálmánné szül. Boronkay Tekla és gyermekei: Mária, özv. Nemthy Ödönné, gyermekei: Mária, Sári és Anna; Anna férj. Dercsényi Aladárné, gyermekei: László és Kálmán, Klára férj. Vladár Emilné s gyermekei Erzsébet, továbbá Bertalan és Tekla.

Csik-Szt.-Iványi Horváth Sándor földbirtokos 48-as gyalogos honvéd-hadnagy halt el Csik-Szt.-Iványon 1893. évi május hó 3-án 64 éves korában. Néhai theológiát végzett; de ezen pályától elállván, gazdasággal foglalkozott s mint közszeretben álló gazda tett eleget polgári kötelességeinek. A halálesetről szóló tudósítást Ferenczy Károly úr küldte be lapunknak.

Urbányi János. Arad város egykori rendőr főkapitánya, Urbányi János ápril 25-én Petrozsényben meghalt. Urbányi Lajos Aradon született. A szabadságharc alatt honvéd volt, aztán járásbiróságoknál dolgozott. 1863-ban aljegyző lett a városnál. 1868-ban alkaptány lett, két év múlva pedig főkapitánynak választották meg. A Rádai-korszakban hasznos szolgálatokat tett a rablóbandák kézrekerítése körül. Mikor a király első ízben Aradon volt, a Ferencz-József rend lovagkeresztjével tüntette őt ki a tapasztalt rendért. A másik két királylátogatás alkalmával is részesült kitüntetésben. Első ízben egy gyűrűt, második ízben ezüst szelenczét kapott a királytól. Rokonszenves egyénisége és széleskörű művelt-

sege miatt mindenki szerette és tisztelte őt s nagy sajnálattal vették, mikor 1890-ben nyugalomba vonult megromgált egészsége miatt. Holttestét Aradra szállították s a felső-temetői halottas kamarából temették el nagy pompával. A gyászjelentést aláírták: Ifj Urbányi János, Urbányi Blanka, férje Vertán Csaba és gyermekeik, nagybátyjuk Urbányi Béla és családja.

Várbogyai Bogyai Lajos 1848—49-es honvédhadnagy rövid szenvedés után, f. évi ápril hó 28-án délután, életének 80-ik évében Abonyban elhalt. A gyászjelentését testvérbátyja Várbogyai Bogyai Mór írta alá s küldötte be hozzánk.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kérelem lapunk barátaihoz. Közel másfél éve, hogy lapunk megindult. A pártolás éjet, napot össze tett munkánk nyomán olyan széles körre terjedt, a melyet kevesen reméltek. A sok akadálylyal szerencsésen megküzdöttünk, lapunk adminisztrációját olyképen rendeztük be, hogy most már mindenfelé pontosan kellő időre megérkezik, reklamáció csakis postai zavarok miatt történik s az egész ügymenet rendszeres kerékvágásba fordult. Olvasóinkat arra kérjük most, hogy önzetlen és kitartó munkánk elismerésül szíveskedjenek mindazok, a kik hátralékban vannak, a lap árát e hó közepén beküldeni, hogy fennakadás ne történjék, s hogy a lap annál jobban szolgálhassa ügyünket. Ha lapunk barátjai sürgetés be nem várásával küldik be az előfizetési díjaikat, nagy jóindulatról tesznek tanuságot, s az ügynek tesznek szolgálatot, mert a levélbeli kérések, felhívások stb.-re fordított munkával, költséggel a lap terjesztését lehet fokozni, külső kiállítását lehet emelni.

Honvédek kéziratai. Több oldalról és több irányból jött kérdezősködésekre megjegyezzük, hogy mi a honvédek kéziratait nem csak a törvénytörvényes fél évig őrizzük, hanem gondosan elhelyezve megtartjuk az ereklye-múzeumban minden időre. A lapban megjelent közlemények kéziratai a lap év és folyó számával ellátott csomagokban raktározatnak el, hogy bármely alkalommal nyomban rá lehessen akadni. Ez szükséges azért is, mert a honvédek kéziratainak egy része stílárís átdolgozást nyer, az átdolgozásnál pedig vagy a szórenddel, vagy az összébb vonással módosulhat a tartalom.

Már pedig szükséges, hogy a jövőben, a történet íróinak, a ki egyes részek szembeállításával foglalkozik, ha kételye támad, rendelkezésére álljon az eredeti kézirat is. A lapba nem szánt honvédek leveleinek is megvan az ereklye értéke. Ezeket betűrendes csomagokban őrzi a múzeum, sőt az utalványok szelvényei, melyeken a 48—49-es honvédek sajátkezü kéziratai vannak, kezdettől fogva megőriztetnek s mondhatjuk: a számot tevő honvédek nagy részének kéziratait már birja a múzeum. Ez mind értékesebb lesz a jövő előtt, annyival inkább, mert sokszor megtörténik, hogy egy-egy bajtárs levelére egy hét múlva küldött válaszunk, már nem találja őt az élők között.

Kegyelet a szabadságharczi honvédekkel szemben. Egy szerény, de kiváló férfi több évtized óta életét és szabad idejét a szabadságharcz történelme tanulmányozásának szenteli. Gyermekéibe is ezt az érzést oltja be, ezt ápolja és fejleszti. Egy alkalommal, egy negyvennyolczas III. zászlóaljbeli főhadnagy tesz nála látogatást. A szívélyes és rokonszenves házigazda minden áron ebédre marasztja. Időközben hazajön a kis fiu az iskolából. Feltűnik neki a vendég. Oda huzódik apjához és sugva kérdi: ki ez a bácsi? Az apa ufásítja a kis fiát, menjen be a másik szobába, nézze meg a III. zászlóalj csoportképét s megtudja, ki a család vendége

A kis fiu bemegy s kevés vártatva kijön és szó nélkül a vendéghez megy, megfogja kezét és megcsókolja. A vendég kérdő tekintetet vet az apára, mire ez felvilágosítja: „Nálam a gyermekeim úgy vannak szoktatva, hogy ha egy 48—49-beli honvéd házamnak vendége, a mint azt felismerik, annak nyomban kezet csókolnak“. Hogy ki ez a férfi, azt nem áruljuk el. Kitalálják ezt a 48—49-esek közül mindazok, a kik őt tisztelik, becsülik és szeretik.

Meghívó. Május 15-én lesz évfordulója, a hónapról hónapra megtartani szokott társasestélyeknek. A f. év május 15. összejövetel ünnepélyes lesz. Meghívja arra a lap összes barátait a rendezőség.

Teleki Sándor gr. verse. Lapunk munkatársa Tokaji László, néhai Teleki Sándor ezredesnek, lapunk egykori munkatársának, a következő, Aradon, 1850 ben írott versét másolta le, a Kölcsény-Egylet szabadságharczi emléktárgyak múzeumában.

Én, ki Istent nem esmértem
S örök létet nem hívém,
Benned leltem oh! nemzetem
A' megnyugvás Édenét.

Elveszett ő! s vele hitem
Minden! minden érzetem!
Tedd őt nagygyá! főltségessé
S Isten létét elhiszem.

Arad, a hitetlenség első évében (850.)

Teleki Sándor s. k.
honvéd ezredes.

Honvédszobor Nagyváradon. Nagyváradon nagy felünést keltettek a tanács ülésének határozatai. Ugyanaz a tanács elfogadta azt az indítványt, hogy Nagyvárad küldöttségileg diszes koszorut tesz a honvédszoborra. Azonkívül ugyancsak azon az ülésen a tanács ezer forintos alapítványt tett, a melynek kamatait évenként két negyvennyolczas honvéd kapja.

Az „Aranykönyv“ 145—152. oldala van mai számunkhoz mellékelve, tartalmazza a következők gyűjtéseit és adományait: Tassy Béla 5 frt Székesfehérvár. Uttzás Lajos 2 frt Uzdi-Szt-Péter. Lévy Mihály 2 frt Ujszász. Gruber Károly 1 frt 50 kr. Csütörtökhely. Zajzon Gábor 60 kr Olasztelek. Nagy Károly 5 frt. 50 kr P.-Varsány. Gaál Imre 5 frt Nagy-Gajról. L. L. Asbóth Béláné 8 frt 50 kr. Mező-Hegyes. Kuliffay Adolf 2 frt Ercsi. Csifó Salamon 2 frt 70 kr. Árkos. Baróthy József 60 kr. Udvarin. Nedeczky

Gáspár plébános urtól Dömösről egy I-ső Mátyás király korából való aranyat vettünk. Stribik István 50 kr. Tisza-Szt.-Miklós. Gönzö István 5 frt Oros. Félégyházi városi kath. gymnasium 70 kr. Holzmann Ferencz 3 frt 70 kr. Pécs. Friedrich Béla 1 frt P.-Kabolyon. Rácz Abrahám 2 frt 40 kr. Csobaj. Csehiko László 1 frt Köiös-Ladány. Dr. Reiner Zsigmond 5 frt Budapest. Szigmárovich János 1 frt Rátka. Szabó Endre 50 krt. Csicserről. Kiss Endre 40 krt. Somogy-Szt.-Benedekről. A „Hajduszoboszlói takarékpénztár“ 5 frt. A budapesti önszegélyző népbank 2 frt. Kubinszky Pál 5 frt Hajósról. A pozsonyi kir. katolikus főgymnasium 12 frt. Somossy György 2 frt 60 kr Balkány. Fonet Kornél 4 frt 50 kr Vác. A „Gömörmegeyi“ nép és iparbank 2 frt Ezekért a múzeum ez uton is hálás köszönetét nyilvánítja.

Kérdések és feleletek.

12. Mi lett *Dézszy Sándorból*, ki 1848-ban Galicziából Vécseyekkel kijöve a Württemberg nevet viselő huszár-ezrednél szolgált főhadnagy és

Szabados Dánielből, ki a 2. számú cs. k. Alexander gyalogezrednél szolgálva, jött át a honvédséghez? Kérjük lapunkat értesíteni.

Szerk. üzenetek.

T. S. Felsőbánya. Mi adtuk meg az ön s még több bajtárs czimét a „Budapesti Hírlap“ itteni tudósítója: Gyalui Farkas munkatársunknak s így aggodalomra ok nincsen.

Krúdy Gyula Nyiregyháza. Tóth Sándor Szatmár Keresztes Nándor Deés. Szép szó az ígélet, még sebb lesz annak a beváltása, melyet örömmel várunk, hogy Kolozsvár falai között üdvözölhessük.

Nagy Károly Bethlen. A két honvéd bajtárs vasuti jegye iránti ügyet áttettük a szolnok-doboka megyei egyletnek.

Sz. J. mérnök Deés. Ha elszakalt is a honvéd ruha az nem baj; jó, hogy a köpenyeg kifordítatlanul maradt. Öszinte hazaszeretettől duzzadó tiszta szív kegyeletesen tud ünnepelni a leplezésen, az egyszerű, sötét polgári ruha alatt is. — Dr. E. N. Sz.-Fehérvár. Ünnepi számunk minden aggodalom nélkül jelenhetik meg az ünnepély után. Most nem fog ártani az, hogy a napi lapok előzőleg hetekkel és utólag megint hetekig tárgyalják a dolgot. A mi lapunk csak az előfizetőknek s a jövőnek van szánva. Értéke mindkettő előtt meglesz.

J—i. J—f. Arad Verse, mint rögtönzés, az élő szóval történt előadás pillanatában nem kételkedünk, hogy hatást tett és érzést keltett. Leírva azonban már elveszti minden zománczát, minden varázsát az a rögtönzés és csak ártának az ön írói reputációjának, ha kiadnók: Ugyan ezt mondhatjuk „Szabadságharczunk ereklyéi közt“ című költeményére is. Ez a két vers arra a feltevésre indít, hogy a próza írás terén jobb eredményt ér el, mint a vers írással. Prózába öntött dolgozatait mindig szívesen vesszük, tiszteletpéldánnyal azonban nem szolgálhatunk, mert erről a munkatársak, szegényebb bajtársaik javára, egyértelműleg lemondottak.

B. J. honvéd főhadnagy Sátoralja-Ujhely. Küldeménye vers is, igaz is. Megírva is jól van. Kár, hogy nem szoríthatatjuk be, lapunk szük keretébe. Elhelyeztük a múzeumba, mint a negyvennyolczas idők hű és tiszta viszhangját. Értéke lesz ennek a jövőben is, mert a nagy idők katonájától származik. Szabó Sámuel és T—i Lászlónak szives üdvözlétet tolmácsoltuk. — M. J. huszár-főhadnagy Déva. A beszüntetés iránt annak idején tessék írni egy lev. lapot Ohajtása lapunkra vonatkozólag ellenkezik a 48—49-es idők irány eszméivel. Hanem azt csakugyan kötelességük volna megtenni, hogy a lapot minden kerületben lakó néhány intelligensebb, szegény honvéd részére megrendeljék és járassák. Ezzel el volna érve, a bajtárs által ohajtott cél is, habár más helyesebb, praktikusabb formába.

Bulla György. Az értékes közleményeket köszönjük. Közlebből sorra vesszük azokat is.

Budai szobor-leleplezési számra beérkezett többi kéziratok jönnek. A lap jun. 1-nél korábban jelenik meg.

Az 1848-49-iki hírlapok.

(Hiányzó és felesleges példányok hirdetése.)

A kolozsvári orsz. ereklye-muzeumban a szabadságharci időben megjelent hírlapok rendezés alá vétettek. Az egyes lapok hiányzó számainak kiegészítésére fölkérjük az érdeklődő közönséget, hogy ez által muzeumunk teljes évfolyamok birtokába juthasson s a nagy napok emlékeit ez uton is megőrizhesse az utókor számára. Muzeumunk, a kiegészítést, mint adományt hálával fogadja, és esetleg az egyes beküldött számokért készségesen megküldi a duplumok bármelyik számát, avagy kívánatra kabinet nagyságú vagy ennél nagyobb történelmi képeket.

„Kossuth hírlapja“ 1848-ik évfolyamából hiányzik: a 9. 10. 11. 15. 16. 17. 21. 22. 23. 25. 26. 27. 28. 30. 31. 32. 34-tól a 79-ig, 81. 82. 86-tól 120-ig, 122. 124. 125. 128. 129. 131. 133. 135. 137. 140. 141. Duplum: 120. 127. 132. 142. 147.

„Respublica“ 1849. évf. hiányzik 2. 3. 9. 10. 11. 12. 14. 15. 16. 17-től a lap megszűntéig.

„Népbarátja“ 1848. évf egészen hiányzik. — 1849. évf. 1. 7. 11. 12. 13. 15-től végig hiányzik.

„Közlöny“ 1848. évfolyamából hiányzik: a 176. 177. 179.

Duplum: 16. 17. 18. 24. 26-től 45-ig, 47-től 90-ig, 91. 93. 95-től 109-ig, 11-től 115-ig, 116. 119. 143. 144. 159. 160. 163. 167. 170. 171. 178. 180. 182. 185. 190-tól 192-ig, 194-től 202-ig.

„Közlöny“ 1849. évfolyamából hiányzik: a 146. 147. 149. 151. 153. 156. 159. 161-től a lap megszűntéig.

Duplum: 11. 15. 41-től 47-ig, 49-től 57-ig, 58. 59. 60. 62. 63. 65. 66. 68-tól 77-ig, 80. 81. 83. 84. 88. 89. 90. 94. 96. 98. 99. 103-tól 108-ig, 111-től 116-ig, 118-tól 123-ig, 126-tól 139-ig, 143.

„Alföldi Hírlap“ 1849. évfolyamából hiányzik: 1-től—9-ig, 12. 14. 16. 17. 18. 19. 21. 22. 25. 26. 29. 30. 31. 32-től 36-ig, 37-től—39-ig, 42. 47-től—50-ig, 51-től 54-ig, 65. 66. a lap megszűntéig. Duplum: 41. 43. 62. 60. 44. 64.

„Ellenőr“ 1848. évfolyamából: 5 33-tól 44-ig, 45-től 52-ig, 54-től 59-ig, 61 63-tól a lap megszűnt. Duplum: 2. 32. 33. 45.

„Nemzeti“ (politikai hírlap) 1848. évfolyamából hiányzik: 1-től—48-ig 57. 58. 62. 79. 80. 81. 83. 85. 87. 88.

90. 92. 119. 120 130. 132-től a lap megszűntéig.

„Márctius tizenötödike“ 1848. évfolyamból hiányzik: 1—40-ig, 41. 89. 93—196-ig, 198. 200. 201. 203. 206. 207. 209. 210. 215. 218. 219. 221. 226. 231. 236, 237, 240. 244. 246.

Duplum: 58. 63. 72. 81. 225. 233.

„Márctius tizenötödike“ 1849. évfolyamból: 1—40 ig, 46—58-ig, 60—67-ig, 68—81-ig, 82. 83. 86-től végig.

„Nép Elem“ 1848. évfolyamából: 2-től végig hiányzik.

„Pesti Hírlap“ 1848. évfolyamából: 1. 3. 10. 12. 16. 27. 33. 55. 56. 57. 62. 63. 64. 68. 69.

75. 77. 84. 82. 86. 92. 96. 171-ig, 177. 181. 190 - 194-ig, 196. 197. 198. 200-tól 208-ig, 210. 211-től 217-ig 218-tól 228-ig, 229-től 248-ig, 249. 251—272-ig, 274-től 1849. év 329-ig, 331. 333-tól végig hiányzik. Duplum: 22. 34. 37-től 46-ig. 66. 95. 184.

„Pesti Hírlap“ 1849. évfolyama 9b. 273 számon kívül mind hiányzik.

„Erdélyi Híradó“ 1848. évfolyamából: 1—337-ig, 338-tól 345-ig, 347-től végig hiányzik.

„Társalkodó“ 1848. évfolyamból: 1. szám: 3-tól—15-ig, 17—23-ig, 27-től a lap megszűntéig.

„Kolozsvári Híradó“ 1848. évfolyamából: 1. 2. 3. 7. 11. 12. 18. 21. 28. 30. 31—35-ig, 36—54-ig, 56—77-ig, 79-től végig hiányzik.

„Köztársasági Lapok“ 1848 évf.: 3-tól végig.

„Esti Lapok“ 1849. évfolyamából: 4. 6. 10. 32. 41 67. 72. 74. sz. kívül mind.

„Jelenkor“ 1848. évfolyamából hiányzik: 4—46-ig, 50—71-ig, 75-től végig hiányzik.

„Honvéd“ 1849. évfolyamából hiányzik: 1. 162. 180. 183. 197. 198. 199-től végig.

Duplum: 2-től 12-ig, 13-tól 150-ig, 151. 152. 153. 172. 173. 174.

„Kolozsvári Lap“ 1849. évf. 1. 2. 5. 9. 7. 8. 9. 10. 11. 12 és 13.

„Komáromi Értesítő“ 1849. év folyamából hiányzik 1-től 40-ig, 40-től végig. Datum 3.

„Komáromi Lapok“ 1849. évf. 1. 2. 3. 4-től 12-ig, 13. 14. 15. 16. 18-től végig hiányzik.

„Hadi Lapok“ (megjelenve Osik-Szeredában) 7. számon kívül a többiek hiányoznak.

„Der Siebenbürger Bote“ 1848. évfolyamából: 1—3-ig, 5—13-ig, 18—82-ig, 83. 84. 85. 86. 88. 89. 132. 133. 138 tól végig. Duplum: 135.

„Der Siebenbürger Bote“ 1849. évfolyamból: 2—6-ig, 7—15-ig, 16. 17. 20. 21. 28. 29. 32—38-ig, 40. 41. 44. 46. 47. 50—55-ig, 58—61-ig, 63. 67—87-ig, 88—95-ig, 100. 111. 117. 130. 137—139-ig, 141—153-ig, 161. 165—167-ig, 175—180-ig, 181-től végig hiányzik. Duplum: 22. 28. 31. 108. 116. 118. 125. 134. 162.

„Transilvania“ 1848. évfolyamából: 1—70-ig, 73. 82, 83. 84. 85. 92. 93. 95. 97. 98, 99. 101-től végig hiányzik.

„Kronstädter Zeitung“ 1849. évfolyamából hiányzik: 1—5 ig; 19. 26. 29. 30. 31—40-ig, 45. 46. 49—66-ig, 68 tól a lap megszűntéig.

„Gemeinnützige Blätter“ 1848. évfolyam 27-ik számon kívül mind hiányzik.

„Jövő“ 1848-ik évfolyamból: 1. 5—11-ig, 13—19-ig, 21—25-ig, 26-től végig.

„Szabadság“ 1849. évfolyamából a 12. számtól mind hiányzik. Datum 9. 12.

„Életképek“ 1848. évfolyam 21. 22. számon kívül mind hiányzik.

„Siebenbürger Wochenblatt“ 1849. évfolyam a 22. számon kívül mind hiányzik.

A
K o l o z s v á r t l é t e s i t e t t

1848—49.

ORSZÁGOS EREKLYE-MUZEUM

Kossuth születésének 90. évfordulója napján ünnepélyesen megnyitott

s a muzeum gyarapítására a hazafias közönséget felkéri.

A muzeum gyűjtést indít a következőkre:

(Kéziratok, nyomtatványok, lapok, arcképek, könyvek, csataképek, zászlók, fegyverek, katonai felszerelési tárgyak, ruházat, szóval minden szabadságharcunkra vonatkozó, a szabadságharc történelmének ismeretét terjesztő, vagy a hazafias kegyeletet felébresztő emlék és ereklye-tárgyakra, s a muzeum alapítására és a jövőben való fenntartásának biztosítására szükséges anyagi erőre.)

Gyűjtésre, vidéki körök alakítására hivatik fel a hazafias közönség.

TÁJÉKOZTATÓ NYOMTATVÁNYOKAT

megkeresésre küld a

Muzeum igazgatósága.

M I N D E N K Ü L D E M É N Y :

„Az 1848—49. Országos Ereklye-Muzeum Kolozsvárt”

czim alatt küldendő.